

הרב אליעזר דוד גרינוואלד

ברוקלין נ"י

בירור בגדר קורע נשנת בנייר (פלסטיק) אחד לשיטת הרב בעל התניא ושיטת המשנה ברורה

א. משמעותה של קריעה במקראות

הנה רבינו בעל התניא בשו"ע הרב סי' ש"מ סי"ז במוסגר כתב וז"ל: "אבל משום קורע אין איסור אלא כשקורע ומפריד גופים רבים שנתחברו כגון הקורע בגד ארוג מחוטים הרבה אבל הנייר אין בפסיקתו וחיתוכו משום קורע ומטעם זה מותר לקרוע העור שע"פ החבית של יין כמ"ש בס"י שי"ד מפני שהעור הוא גוף א' וליש ב"י איסור קורע..." עכ"ל עיי"ש.

והקשו עליו (בס' פרדס יוסף פר' תזריע אות נ"ו) ממקרא מלא סוף תזריע (ויקרא יג, נו), "וקרע אותו מן העור או מן הבגד". וראיתי בס' חמדת ישראל (להג' בעל כלי חמדה) במלאכת קורע שמביא ג"כ קושיה זו בשם מופלג א'. ועיין שם שכתב, "אף אי נימא דטעמא דהרב ז"ל לאו משום דלא דמי למשכן רק משום דלשון קורע אין שייך בגוש אחד, יש לתרץ עפ"י המבואר בגמרא זבחים (צד ע"א) לענין כיבוס בעור דמקום הנגע הוה עור רך ושאר העור הוה קשה הו"ל כב' דברים" עיי"ש.

אך לענ"ד לא הבנתי, שהלא בקרא (ויקרא יג, נו) כתיב, "וקרע אותו מן הבגד או מן העור" (והפרד"י העתיק הכתוב בצורה משובשת, וקרע אותו מן העור עיי"ש והשמיט תיבת בגד, ולא כך נכתב בכתוב) וא"כ אפשר לבאר שתיבת וקרע קאי בעיקר רק על הבגד ולא על העור. כלומר, מכיון שנזכר בגד כבר נקטה התורה תיבת וקרע. ואם כן אין כאן קושיה על הרב.

ואולי יש לדייק ולהביא ראי' לזה מלשון הקרא בעצמו, כי מקודם בפסוק מז-מח נאמר,

"הבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר וגו', או בשתי וגו' או בעור או בכל מלאכת עור", וכן בפסוק נ"א, בבגד או בשתי או בערב או בעור, וכן בפסוק נ"ב את הבגד או את השתי וכו' או כל כלי עור, וכן בפסוק נ"ג, הרי בכל אלו מקומות כתוב בגד ושתי וערב ביחד ואח"כ מזכיר עור כדבר נפרד (מלבד בפסוק מ"ט וצ"ע), ואח"כ בפסוק נ"ו כותב, וקרע אותו מן הבגד או מן העור או מן השתי או מן הערב, כתב המקרא בגד ועור ביחד ואח"כ שתי, והלא דבר הוא, אולם להנ"ל אפ"ל, דבאמת הכתוב בא להורות דוקרע לא קאי רק על הבגד כיון שנארג מדבר נפרדים, אבל ל"ש לומר כך על עור ולא על שתי וערב, ע"כ משנה הכתוב לכתוב עור ושתי וערב יחד, להודיע לנו כלל זה, שלא שייך לשון קורע בזה.

ב. קושיית המשנה ברורה וצ"ע בדעתו

והנה עיין במשנה ברורה בביאור הלכה שהשיג על הרב ז"ל (כפי שנבאר להלן) שכותב וז"ל, "ומה שרצה אחד מן האחרונים להוציא מזה דלא שייך קריעה כ"א בדבר הנתפר ונארג שנתדבק מגופים רבים וכעין שהיה ביריעות אבל לא בדבר שהוא מגוף אחד כמו עור ונייר זה אינו דמבואר בירושלמי בהדיא דבעור שייך ג"כ קריעה וכבר רצה לומר כן הנשמת אדם ודחה זה מכח הירושלמי הזה. ולולי דמסתפינא הו"א דבר חדש בזה דלא שייך שם קורע ע"מ לתקן כ"א כשקורע איזה דבר באמצע והוא צריך לתיקון שניהם וכעין שהיה במשכן שיריעה שנפל בה דנא קורעין בה ותופרין אותה [שבת ע"ד] שהקריעה היתה לצורך תועלת כל היריעה וכו' ולפ"ז אם קורע הנייר לכמה קרעים וצריך

ופקודת אלעזר ב"א הכהן שמן המאור וקטורת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה אחד בימין וכו'.

הרי החלוקים רש"י וירושלמי מנין למדין מוציא חייב בין בימין ובין בשמאל, ומבאר שם האג"ט, דפליגי בכלל דכל מידי דשבת ממשכן ילפינן, דמהיכי ילפינן ליה, דלגמרא דילן לא ילפינן רק מבנין המשכן, ע"כ פריך הש"ס (דף ע"ד ע"ב) שבק תנא דידן בישל סממנין דהוה במשכן ונקט אופה דלא הוה במשכן, כי ילפינן דוקא מבישול סממנים דהוה בבנין המשכן, משא"כ הירושלמי גם מקרבנות יליף, ולכן הירושלמי יליף פרטי הוצאה ממעשה הקרבנות וכו'. עיי"ש בארוכה.

והנה לפי דבריו נחזי אנן, דהנה בקרבנות מצינו קריעה במשכן, ע"י במשנה תמיד פ"ד מ"ב, קרעו (דהיינו הבטן, ע"י תפארת ישראל שם, והיינו העור של הבטן), א"כ הוה קורע גם בעור, ע"כ שפיר הירושלמי לשטתי אזלי קאמר דאיכא קריעה בעור, כי הלא במעשה הקרבנות איכא קריעה גם בעור, משא"כ גמרא דידן יליף קורע רק מבנין המשכן, היינו מן יריעות, שביריעות לא מצינו קריעה בעור, ע"כ אתי שפיר שיטת הרב ז"ל, דל"ש קריעה בעור דאנן כש"ס דילן קיי"ל ולא קשה מירושלמי מדי. ודו"ק.

ד. עוד ראיות לדעת הרב

ויש להביא ראיות רבות לדעת רבינו הרב שאין קריעה בעור.

[א] והנה עיין ברש"י (שבת מ"ח ע"א וכו"ה במכות ג, ע"ב), אמר רבי יהודה אמר רב הפותח בית הצואר חייב, שפי' רש"י, "משום מכה בפטיש דקא משוי ליה מנא", ועיין בבאור הלכה בס"י שי"ז שהקשה, דאמאי לא אמר משום קורע עיי"ש, אולם הנראה דאפשר לומר דרש"י ס"ל ג"כ כהרב ז"ל דבעור ליכא קורע, וריא"ר קאמר סתם פותח בית הצואר, שכל בגד במשמע גם בבגד של עור, ומכיון

לכ"א להשתמש בו הוא חייב דהוא קורע ע"מ לתקן, וסמך למה שכתבנו ממה שאמר במו"ק כ"ב ע"ב על הקרא דכתיב ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים ממשמע שנאמר ויקרעם איני יודע שהוא לשנים וכו' משמע דסתם קרע הוא לשנים ולא שיקרע איזה חתיכה מן הצד וישליכו וישאר הבגד על מקומו", עכ"ל.

אך על דבריו אכן קשה מאד האי קרא וקרע אותו מן הבגד, דקאי הקריעה של מקום הנגע שזורקו ורק משתמש בנשאר, ואם כן לפי זה יוצא דגם ע"ז כתיב וקרע. והנה בתחילה מתחיל אמנם לבאר את דבריו מטעם שאינה דומה למשכן ועפי"ז הי' אפשר לתרץ דדוקא בשבת הוה כן, אבל אח"כ מביא רא"י מקרא "ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים, משמע דרצונו לומר דעל סוג קריעה זה לא שייך כלל לשון קריעה, ואם כן קשה עליו ממקרא מלא כנ"ל. וצ"ע.

עכ"פ דעת שלחן הרב צע"ג מסתירה מפורשת מירושלמי. ואכן גם בחיי אדם רצה ג"כ לחדש כזה אך סתרו מירושלמי מפורש בפ"ז ה"ב שכתב שם בזה"ל, קריעה בעורות וחתוך בבגדים, הרי דשייך קריעה בעורות

ג. באור שאין סתירה מירושלמי דהירושלמי לשיטתה

והנראה לענ"ד לבאר בזה, דהנה ז"ל הירושלמי שם, "קריעה בבגדים וחתוך בעורות ואית דמחליפין קריעה בעורות וחתוך בבגדים, קריעה בעורות באילין רכביא וחתוך בבגדים באילין לבדיא",

והנראה בזה עפ"י מש"כ האג"ט בפתיחה פלוגתא כללית בין גמרא דידן עם הירושלמי. דברש"י דף צ"ב ע"א (ד"ה שכן), בדברי המשנה שם, "המוציא בין בימינו ובין בשמאלו בתוך חיקו או על כתפיו חייב שכן משא בני קהת", פירוש, משא בני קהת- "בכתפיו ישאו ושמאל וחיק אורח ארעא ובשם רבינו יצחק בר יהודה מצאתי שאמר בשם רב האי שמפורש בתלמוד ירושלמי

דאי לאו הוה מקלקל הוא. וכמו כן עי' באריכות במ"ב בבא"ה סי' ש"מ סי"ג וסי"ד מ"ש, דל"צ דוקא ע"מ לתפור, ועיי"ש דמביא בשם פ"ח לענין פתיחת אגרת וכ' ג"כ לכאור' שמעוטף בנייר אחר וקורע הנייר כדי לקרותו בנייר האחר חייב עיי"ש, וא"כ יש כאן שפיר ראי' לדעת הרב ז"ל שאין קריעה בעור ודו"ק.

ג] כיוצא בזה יש להעיר גם ממילה, דעי' שבת (דף קלו ע"א), "ואם לאו מחתך בכשר בעלמא הוא" עיי"ש, וקשה לכאורה כמו שהקשינו לעיל, דהלא חייב משום קורע העור. וא"כ ראי' לדברינו דלדעת הבבלי אין איסור קריעה בעור וכמש"כ.

אולם עיין בשו"ת אבני"ז סי' קל"א אות ד' באה"ד שכ' בזה"ל, "ואף את"ל חותך עור חייב ולא חשוב גוף בע"ח עור המילה בשר הוא ואף העור שע"ג בטל להבשר", עכ"ל, ולפי"ז אין ראי' לדעתו ממילה.

[אך באמת יסוד דבריו צ"ע, דא"כ בכל בהמה נימא שהעור בטל לגבי הבשר, אך הגאון ז"ל חילק בעצמו בין מילה לשאר עור שאינו בטל לגבי הבשר, אך לא הבנתי עוד החילוק וצ"ע, ואולי הוא חילוק במציאות ולא אדע].

ד] והנה עי' שבת ע"ה, שוחט משום מאי מחייב ר"א משום צובע שמואל אמר משום נטילת נשמה וקשה ג"כ נימא משום שקורע העור בשעת שחיטה, א"כ גם מכאן מוכח שפיר דליכא בעור כהרב ז"ל.

והנה עי' בשו"ת אבני ציון להגאון מחותני מהרב"צ הכהן אב"ד סטפיעטער ז"ל ח"ג סי"ט בתשובתו אלי שכ', דקשה ג"כ למה ל"א משום מחתך, והוכיח מזה דע"כ יש לומר דל"ש מחתך רק לאחר שחיטה ולא מחיים דא"ד למשכן, וממילא ל"ק קורע ג"כ, דאיסור שחיטה מחיים הוי, ואין קריעה מחיים. אבל

דרש"י סבירא ליה דבעור ליכא משום קורע ע"כ נקט משום מתקן מנא, שהוא איסור שווה לכל הבגדים. וא"כ יש מרש"י ראי' לדעת הרב ז"ל.

ואכן עיי"ש באגלי טל באו"ק כ"ג שמבאר דרש"י ורמב"ם ס"ל דפליגי גמרא דידן עם ירושלמי, וא"כ א"ש הנ"ל דרמב"ם ורש"י לשטתו' אולו ודו"ק, (והביאור הלכה מקשה לשיטתו, שלא ס"ל כדעת הרב).

בן עוד יש להביא ראי' לכאורה לדעת הרב ז"ל מגמ' ערכין ז' ע"א (וכ"ה להלכה בשו"ע או"ח סי' של) וז"ל, "ארנא"ש האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין ומקרעין את כריסה ומוציאין את הולד, פשיטא מאי עביד, מחתך בכשר בעלמא הוא" וכו' עיי"ש. ולכאורה קשה, הלא איכא איסור קורע בעור ואמאי מקשה הגמרא שמחתך אינו כלום. אלא משמע מזה כשיטת הרב ז"ל דאין בעור חיוב קורע.

ואין לומר דמקלקל בעלמא הוא, דעיין שבת (דף ק"ה ע"ב) בקורע בחמתו או מחמת מתו דאין זה מקלקל כיון דאית בו צורך, וכמו כן הרי גם כאן צורך אית ליה, וממילא אין זה מקלקל. (אך לכאורה אפ"ל דהוה מלשאצל"ג כיון שאין התיקון בגוף החפץ רק בדבר אחר, אך עכ"פ לדעת רמב"ם דס"ל משאצל"ג חייב, בודאי קשיא, ומוכרח לבאר כנ"ל).

ועוד אין לבאר שזוהי קריעה שלא על מנת לתפור, על פי דעת התוס' (דף ע"ג ע"ב ד"ה וצריך), דמשמעות דבריהם דקורע שלא ע"מ לתפור לא חשוב מלאכה ולא מטעם מקלקל עיי"ש¹, ועפי"ז ליכא ראי' מכאן דמכיון דלא הוי ע"מ לתפור ולכן אינה בגדר קורע, דעי' בשו"ת אבני"ז הנ"ל שם שדייק מפרש"י שבת ל"א ע"ב ד"ה לעולם דלא ס"ל סברת התו' הנ"ל, דשם כ' רש"י דהא דבעינן סותר ע"מ לבנות וקורע ע"מ לתפור ומוחק ע"מ לכתוב

1 ובהגהות רע"א בגהש"ס הקשה מקורע ע"מ מתו עיי"ש, ועי' בשו"ת אבני"ז או"ח סי' קפ"ו מ"ש לתרץ, ועי' באריכות בשו"ת ויען יוסף למ"ו הגה"ק ז"ל או"ח סי' קמ"ג בה.

לא אמרינן דבמשכן מציינו מחתך רק בעורות ואילו בשאר חפצים לא מציינו במשכן מחתך, ולכן לא יהיו חייבים במחתך בשאר בדים. וצ"ע.

ו. קריעת מפת פלסטיק בשבת

הנה במפת פלעסטיק המונח על השלחן שאוכלין עליו (לשמור על מפת הבד שעל השלחן שלא יתכלך) ובסוף השלחן מונח עליו הנרות דולקות שאסור לטלטלם (וע"י נכרי אפשר שמותר לטלטל, ע"י מג"א סי' רע"ו סק"י מ"ש בענין נר שמן, וצ"ע אי גם בזה שייך האי שאין לאומרו בפני ע"ה) אם יש היתר לקרוע הפלעסטיק אחר האכילה כדי לסלקו ולהשליכו לאשפה עם השירי מאכל.

ונראה שמחתך אין כאן, מכיון שאין צריך למדה כמבואר בפוסקים (שו"ע הרב סי' שי"ד סט"ז). אך אולי יש כאן משום קורע המבואר בסי' ש"מ. דעי' בשו"ע הרב בסי' ש"מ שהבאנו לעיל, דמשום קורע אין איסור אלא כשקורע ומפריד גופים רבים שנתחברו כגון קרוע בגד הארוג מחוטים הרבה אבל הנייר שהוא גוף אחד אין בפסיקתו וחיתוכו משום קורע, עכ"ל, א"כ כאן בפלעסטיק אינו שייך קורע.

והנה כבר הבאנו לעיל מדברי המ"ב בביאור הלכה שם (ד"ה אין שוברים) שחולק עליו (עיי' לעיל שהארכנו לבאר בעזהש"ת את שיטתו), אבל כבר הבאנו שגם הוא חידש דבר חדש, דלא שייך קורע רק בדבר כשקורע וצריך לב' החתיכות הנקרעים אבל אם א"צ רק לאחת והאחרת נזרקה, לא שייכת קורע. והנה עפי"ז יש לעיין אם חידושו מועיל בנדו"ד, דיש מקום לומר דגם החתיכה הנזרקה נצרכת לו, מכיון דהנוהג הוא שעוטף את שירי מאכל והאשפה שעל השלחן עם הפלעסטיק והופכו כעין שק וזורק אתו עמו הכל לאשפה, א"כ אפשר הו"ל כצריך לחתיכת הפלעסטיק שזורק. וצ"ע בזה.

אבל לענ"ד אפ"ל עוד מטעם אחר אין כאן

לענ"ד אין רא"י כלל ממחתך, דמחתך אינו חייב רק במקפיד לחתכו במדה הצריכה לו כמבואר בהדיא בשו"ע הרב סי' שי"ד סי' ט"ז, וממילא אפשר שקריעה אכן חייב גם מחיים, ולכן יש כאן רא"י לדעת הרב דאין קריעה בעור ודו"ק.

ה. בטעם ההיתר קריעת העור שעל פני החבית

והנה עוד יש לעיין בדברי הרב ז"ל שם, דז"ל שהבאנו לעיל, "אבל משום קורע אין איסור אלא כשקורע ומפריד גופים רבים שנתחברו כגון הקורע בגד ארוג מחוטים הרבה אבל הנייר אין בפסיקתו וחיתוכו משום קורע ומטעם זה מותר לקרוע העור שע"פ החבית של יין כמ"ש בסי' שי"ד מפני שהעור הוא גוף א' וליש ב"י איסור קורע" עכ"ל, עיי"ש.

והנה לכאורה בסי' שי"ד סי"ב כותב טעם אחר להיתר, משום שפסיקת תלוש מותר לכתחילה. אך באמת זה אינו, דבסי' שי"ד מיירי רק משום איסור תולש ולא משום קורע, ובדין איסור קורע מיירי רק כאשר דן במלאכת קורע.

אך מה שקשה לכאורה היא, דמאי רא"י מקורע העור ע"פ החבית, דהרי שם ה"ה מקלקל, ועיין בזה באריכות בס' שביתת השבת במעשה חושב בדין קורע שלע"מ לתפור מ"ש בזה. ועי' בס' קצוה"ש על שולחן ערוך הרב מה שחולק בזה עליו.

והנה עי' בס' חמד"י שם מ"ש בטעם דברי הרב ז"ל, משום שאינו דומה למלאכה שהי' במשכן, שבמשכן לא מציינו בעור קריעה.

אולם לפי זה קשה להיפוך, דבשוה"ר סי' שי"ד סט"ז מבואר, וז"ל, "המחתך את העור ומקפיד לחתכו במדה הצריכה לו כגון שמקצעו לרצועות וסנדלים הרי זה אב מלאכה שכן במשכן היו מחתכים עורות אילים ותחשים במדה לעשותן מכסה לאהל", עכ"ל. וא"כ למה לגבי מחתך שילפינן מעורות אילים

בשבת כ"א מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מדליקין ומהן היו מפקיעין שפירושו שם שהיו קורעין וכמו שפירש"י שם, עכ"ל. הרי שכאשר אינו שייך שום תפירה אין כלל איסור אפילו דרבנן.

[ועי' בשו"ת אבנ"ז סוף סי' רי"א, דסותר אינו אלא ע"מ לבנות וגם איסור דרבנן ליכא, ולכאורה הוא מטעם המבואר בביאור הלכה הנ"ל, אך שוב כתב טעם אחר דלצורך יו"ט התירו, ולכאור' משמע דלא ס"ל סברת הבא"ה. וצ"ע].

קורע, כיון שא"א לתפרו, שבפלסטיק לא שייך כלל תפירה בזה (ואף שאפשר לדבוק בדבק עכ"פ, מ"מ ל"ש כאן קורע ע"מ לתפור באופן שע"י קריעה יהי' חיבורו ודיבוקו כמו בתפירת בגד) ואין כאן אף איסור דרבנן כמבואר במ"ב סי' שי"ד ס"ח בבא"ה מש"כ בזה במוקף שם וז"ל "ואין שייך לאסור מחמת קורע גופא דהוא אסור מדרבנן אפילו בשלא ע"מ לתפור דאין שייך שם זה אלא בקריעת הבגד דשייך בו קורע ע"מ לתפור ולהכי גזרו רבנן אפילו בשלא ע"מ לתפור משא"כ בזה] וכעין דאיתא

אי אפשר לדבוק בה' אלא ע"י שמחה

יכול אדם שהוא דבוק בבורא כראוי וכו' והעיקר שילך תמיד בשמחה ובפרט בעת הדביקות דבלא שמחה אי אפשר להיות דבוק בו יתברך.

כל מה שיכולין להשיג ע"י שמחה והיפוכו ח"ו

שמחתי באומרים לי בית ד' נלך ע"י ששמחתי ע"ז בית ה' נלך (ספה"ק).

הרב מסלונים אמר כשאדם הולך תמיד שררי בדאגות, ואפי' בדאגת עוונות ואין לו שמחה אינו יכול בשום אופן לבוא לשלימות העבודה כמד"א הקב"ה לא שריא באתר חסר וכו' וזהו מאה"כ "כי עוני אגיד אדאג ואויבי חיים עצמו" היינו אם כי כל דאגותי הם דאגת עוונות בכל זה ואויבי חיים עצמו. (וזה אפי' בתשובה שצריך להיות בשמחה כי זה אחד מן המצוות)

המדה של אדם השמח בחלקו תמיד, היא מדה כללית, ונפלאות היא פועלת בלב האדם, שהיא מביאה אותו לעוה"ו ולעוה"ב וזוכה ע"י זה לענוה ושפלות הנפשוהלב בקרבו, והנה השי"ת מקרבו ורוח חכמים נוחה הימנו, ומטהרו ביותר מכח המדמה וניצול מגאווה ובושה רעה וכו' וזוכה לאור מצוה ואור שבת ואוהב לידידי ה' וחבריו מאד וגם אוהב כל ישראל וניצול מכעס וקפדנות ומעביר על מדותיו וזוכה לתשובה מאהבה.

(באר אברהם מסלונים זי"ע)

יזהר מאד מזה ומעצבות כי בזה נותנים כח להסט"א יותר מע"י עבירה גופא, כי העובר עבירה ומתבייש ומתחרט מוחלים לו, לא רק על העבירה עצמה כי אם על כל עוונותיו כמו שאמרו חז"ל במס' ברכות אבל העצבות מכלה גוף ונפש וא"צ להאריך בזה כי אתה יודע הרבה חומר האיסור מעצבות. (מכתבי הגה"צ ר' אהרן יוסף לוריא זי"ע)